

כל הזכויות שמורות

אישים מרכזיים במפא"י ובמפד"ל יעשו הכל, כדי למונע משבר ממשלתי על החלטת בתיהמשפט העליון, בעניין רישום נישואים אזרחיים. למרות שבתוך מפא"י ישמעו קולות לא לוותר בנקודה זו לתתיים, ועל אף טירובו של דוד בן-גוריון להיענות בשלב הראשון של הדיונים, יגברו בסופו של דבר אלה שיציעו להשיג פשרה. פשרה זו, שיהיו לה מתנגדים גם בקרב המפד"ל, תתקבל בכל זאת על-ידי הדתיים, לאחר שחיים משה ספירא יטיל את כובד משקלו האישי לקבלת הפשרה.

המוצא, כפי שהוא מפתמן: לא יתוקן חוק רישום התושבים, אולם בהסכמת הממשלה יוספו פקודי מירשם התושבים במשרד הפנים לרשום נישואים אזרחיים. הם יסענו כי בתיהמשפט הורה לרשום רק את נישואי של הזוג שלזוגיים, וכי כל רישום של זוג אחר מחייב פניה מחדש לבית-המשפט.

מפא"י תעשה מאמץ לתקן את הרושם של אייביטול המימשל ברחוב הערבי. היא תנהיג הקלות של ממש ולמראיתעין בינוהלי המימשל הצבאי, בצירוף תעמולה כי כל הרעש של המפלגות האחרות אינו יכול לעזור לערבים, וכי הם תלויים אך ורק ברצונה הטוב.

מסתמנים חילוקידיעות בין המרכז החקלאי לבין שרי האוצר. עד כה נחשב המרכז החקלאי כאחד ממעוזי הבטוחים של לוי אשכול, אולם לאחרונה נברו במרכז החקלאי כמה צעירים, מתומכיו של שר החקלאות משה דיין, וכן גדלה השפעתו של שמואל דיין. הם יאשימו את לוי אשכול

דת

הזכות לאושר

אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה. זהו נוסח ההצהרה אשר ראל פוטס חייב להצהיר בפני נשיא המדינה, ביום היכנסו לתפקיד.

קיים סוג שני של שופטים במדינה. אלה הם שופטי בתי-הדין הרבניים. יש להם סמכויות בלתי-מוגבלות על מעמדו האישי של האזרח. הם פוסקים בענייני נישואין וגיורושין, ירושות ומונות. פסקידין שלהם מוצא לפועל באמצעות המשטרה, והם יכריזים להכניס אזרחים למאסר. סמכויות אלה הוענקו להם בתוקף חוק מיוחד.

גם הם חייבים להצהיר אמונים, ביום מינויים כשופטים. אולם הם מצהירים רק: "אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל". לא לחוקיה. כי במה שנוגע לשיפוט דתי — עומדים הרבנים מעל ומחוץ לכלל חוקי המדינה החילונית.

מי עומד מאחורי החוק? השבוע אירעה התנגשות בין חוק המדינה לבין הדיינים הדתיים. בעה מתוך המישה שופטים של בית-המשפט העליון פסקו, כי המדינה חייבת להכיר בנשואים אזרחיים (ראו מס' גרה). החץ החוקי פגע בצפורי-נפשה של הכמיהה הדתית.

כפייה זו הוטלה על המדינה בתוקף חוק, הנושא את ה"שם חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) תשי"ג. שאל ח"כ מפא"י דויד בר-רביהאי, בעת היוכוח על ה"צעת-החוק בכנסת: "בשם מי הוגש חוק זה? מי עומד מאחורי?"

השיב סגן שר-הדתות דאנו זרח ורהפטיג: "השאלה הזאת התמיהה אותי מאוד, וכי לא ידוע למר רביהאי, כי ה"חוק הוצא בשם ממשלת ישראל, שבי-ראשה עומדת המפי-לגה של חברה-הכנסת

בר רביהאי? הצעת-חוק זו הוצאה בשם ראש הממשלה מר שרת, שהוא ידוע לחברה-הכנסת בר רביהאי... היתה מלחמה גדולה עליה. כמה סעיפים נתקבלו בהצבעה של רוב נגד מישה בתוך הממשלה. אבל המיעוט לא היה בין חברי מפלגת פועלי ארץ-ישראל, או אילו הפרוגרסיביים. ובכן, לא קשה לנחש מי היה המיעוט שהצביע נגד סעיפים אלה."

עד כמה שהדבר יראה משונה, היו אלה דחקה שרי המפלגה הדתית-לאומית שהתנגדו לכמה מסעיפי החוק. הם סברו כי אינם תוקפניים ומושלמים די הצורך, וכי הם מסייגים במיקצת את השליטה המוחלטת על הארץ.

אולם מה שלא שינו או במשרדן, ניסו להבטיח לעצמם בעקיפין, בעזרת שליטתם במשרד הפנים. למי אסור להתחתן? האזרח של המאה ה-20 הוכנס לתוך סד של הלכות קפואיות, פרי ההסתגרות הגיטואית של ארץ-רופה המזרחית. החומרות שנפסקו על-ידי רבנים קנאיים — שלא הסתפקו בתורת משה ואף לא בתלמוד הבבלי ובהילכות חכמי המורה כמו הרמב"ם ורבי יוסף קארו — קיבלו תוקף חוקי, בעזרת הקואליציה ששלטה בישראל בשנת 1953.

מה אזמרות ההלכות האלה, לגבי חיי האישות? ישנם מאות דינים וסעיפים המניחים את הרב בשעה שהוא בא להשיא או לגרש זוג יהודיים. האבסורדיות ביותר:

לא ישא כהן גרושה. דין זה נקבע עוד בספר ויקרא: "אשה וזנה וחללה לא יקחו (הכהונים). ואשה גרושה מאישה, לא יקחו. כי קדוש הוא לאלוהיו." כי כהן לא היה שם מפסחה יהודי מובהק, אלא פשוטו כמשמעו: אדם שניהן בקודש. לכן, כפי שנקבע באותו פרק: "וקידשתו, כי את להם אלוהיו הוא מקריב." עברו 1893 שנים

מאז חרב בית-המקדש השני ואין הכוהנים מקריבים להם אלוהים, או מייחידים את עצמם למלאכת הקודש.

בכל זאת, עמד האיטור בתוקפו אצל הרבנים, והוא שרר גם במדינת ישראל. הוא חל לא רק על כל מי שנושא את השם כהן, אלא גם על כץ וכגנוביץ, כגן, קפלן וכצ'לנסון, קהן, קון וכהנא. הרבנים מאמינים כי בכל יום יכול לבוא המשיח, ויהיו דרושים כוהנים להקריב את הקורבן בבית-המקדש השלישי. על כן יש להקפיד על טהרת גזע הכוהנים, ואין לכהן יכולת לבטל את שייכותו למיסוד הקדוש, אפילו אם הוא חבר קיבוץ השומר הצעיר. לא להיגם מזהירה מודעה על הליגה למניעת כפייה דתית: "אל תתאהב, מר כהן, בדוק תחילה אם בחירת ליבך אינה גרושה."

לא תתחתן אלמנה חשוכת ילדים, בני הליצה. גם חוק זה מקורו בתורת משה, והוא בא להבטיח שלא תעבור חלה משבט לשבט. ואם לא יחפז האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה, אל הזקנים, ואמר: "מיהן יבמי להקים לאחיו שם בישראל. לא אבה יבמי וקראו לו זקני עירו ודיברו אליו. ועמד ואמר: לא הפצתי לקחתה. וניגשה אליו, ועניו הזקנים, וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה: ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו. ונקרא שמו בישראל בית חלוק-הנעל."

רבים טוענים, כי פסו בישראל כל החלוצים והחלוצות. אך לא החליצה. עד היום חייבת אלמנה חשוכת-ילדים להשיג תחילה חליצה מגיסה. לצורך זה אף מצויה בכל בית-דין רבני נעל מיוחדת, אותה נועל הגיס כדי שהיבמה תוכל לחלוץ לו אותה.

בימי קדם לא היתה אפשרות לגיס לסרב. הזקנים החזיקו אותו, עד שהאלמנה חלצה לו את הנעל וירקה בפניו. כיום נקלעות לאיפעם אלמנות צעירות למצב עגום, כאשר מסרב האיש להופיע, לטכס החליצה ברבנות. במקרה זה יכולים הרבנים לצאת על חליצה, ולשלוח את הגיס הסרבן לבית-הסוהר, 21 יום בכל חודש, עד אשר יחזור בו מסירובו. המצב נעשה עגום לאין ערוך יותר, כאשר הגיס היבם הוא ילד קטן. כי אז חייבת האשה לחכות עד שיגדל הילד ויהיה גבר, כדי שתוכל לחלוץ לו את הנעל.

גם כאשר אין מכשולים כאלה — מוכנה אשה לאיפעם לחתור על אושרה, ובלבד שלא תעבור את הטכס המשפיל והמכוער.

לא ייערכו נישואייתערובת. "לא תחתן בס", נכתב בספר דברים, "בתן לא תתן לבנו ובתו לא תיקח לבנך". אמנם נאמרו הדברים לגבי החתי, הגרושני, האמרי, הכנעני, הפרזי, החוי והיבוסים, שישבו בארץ כנען לפני כיבושה, והיה חשש שהעברים יתבוללו בקורבם. אך הרבנים של הגולה הרחיבו את תחולת האיסור על כל לא-יהודי. רבי אבהו, בשם רבי יוסי בר-חנניא, אפילו אמר: "לא ייעשה יהודי נישואין לנוכרי, משום לא תחתן בס". כלומר: אפילו בחתונה של נוכרי, אסור ליהודי להשתתף.

כאן ישנה חשיבות מברעת לשאלה: מיהו יהודי. כל מי שאינו עונה על דרישות הרבנים בסוגיה זו, אינו יכול להתחתן במדינת ישראל. הם אינם דורשים רק שבני-הזוג יצהירו שהם מאמינים בדת היהודית, אלא מחשטים בתולדות של אבות-אבותיהם, שמה יש בהם צד של פסול.

החוק קובע, כי נישואי יהודים במדינת ישראל ייערכו אך ורק על-יפי דיני ישראל. מכיוון שדיני ישראל אוסרים לחלוטין נשואין בין יהודי ונוכרי, או בין יהודיה ונוכרי, אין לזוג כוה שום אפשרות להתחתן במדינת ישראל. כי לא רק הרבנים סירבו להשיאם, אלא גם הכמרים הנוצריים והקאדים המוסלמיים. זוג כזה חייב לחתור על נישואין, או לעזוב את הארץ כדי להתחתן.

לא יבוא ממוזר בקהל יהוה. הכהנה המקורית, שעמדה נגד עיני מנסיחי התורה, היתה הליכודי על ילדים בלתי-חוקיים, ובצורה זו להרתיע זוגות מניאוף. אולם הלכה מאותרת יותר, ילידת הגיטו, קבעה מעמד של ממורות לגבי כל מי שיש חשש שהוא בא מתוך עדה שלא ביצעה את הגירושין בהתאם לכללי ההלכה שנקבעו באירופה. לזוג הגורם יכול אדם להיות בנם החוקי של לזוג המוסרי — ובכל זאת להיקרא ממוזר לצורך חוק זה. כי יתכן שבאחד הדורות הקדומים התגרש אחד מאבות אבותיו, והגירושין — בנוסח שהיה

בהתעלמות מצרכיו של המשק החקלאי, על-ידי יבוא של פירות מחוץ-לארץ, תוך מסרה ברורה להכריח את החקלאים להוריד את מחיריהם. אברהם הרצפלד, יידו האישי של אשכול ואחד מעמודי התווך של המרכז החקלאי, יעשה מאמץ צים לצמצם את הפער בין שר האוצר לבין המרכז.

תיתכן בכל זאת חנינה לאהרון כהן. הבקשה הראשונה, שהוגשה על-ידי כמה קבוצות של אנשי-רוח, נדחתה אומנם על-ידי הנשיא. בהשפעתו הישירה של דויד בן-גוריון. אולם קיימים סיכויים, שאם אהרון כהן יישם בעצמו בקשת חנינה — ייענה בחיוב. עד כה טירב כהן לבקש חנינה, אולם עתה יועבר אליו רמו שכדאי לו לעשות זאת.

האירגונים היהודיים בפזורה, שהתריעו בחודשים האחרונים נגד הוצאתם להורג של יהודים כרוסיים שנתפסו בעבירות כלכליות, ינמיכו מעתה את קולותיהם. בקרב בני-בית והקונגרס היהודי העולמי מתגבשת הדעה, כי לאחר הודעת כרושצ'וב באיגרתו לנורד בטרטאנו ראטל, כי הדבר לא נעשה מטעמים אנטישמיים, יש לאפשר לברית-המועצות להוכיח טענה זו.

בעלי זמנהלי גוימנסיות ובתיספר תיכוניים פרטיים יכריזים להתכונן לתקופה קשה. מיד עם שובו מוועידת ז'נבה, ייגשו שר החינוך והתרבות אבא אבן להגשים את תוכניתו להסדרת החינוך העל-יסודי. התוכנית: הוצאת תקנות מיוחדות, לפיהן לא תוענק הכרה לבית-ספר על-יסודי,

אם אינו מחזיק מספר מינימלי של תלמידים; מן המורים תיתבע השכלה מסודרת ומקיפה יותר. כן יידרש כל בית-ספר על-יסודי להגיש תוכנית-לימודים מותווית מראש לכל ארבע שנות הלימודים. רק אישורה של התוכנית על-ידי משרד החינוך יהווה כתב-אמנה לניהול גוימנסיה.

יתחדש סיכום הכשרות ב"אליעל". מנהל מחלקת הכשרות ברבנות הראשית, הרב שמעון אפרתי, יצא אומנם השבוע למסע-כשרות לאורך קווי אל-על, בהתאם להסכם שהושג לפני חודשיים. אולם כבר עתה ברור כי הדו"ח שיגיש המשגיח המעופף יהיה קודר ביותר. הנהלת אל-על, שלא תוכל כנראה לעמוד בדרישות המשגיח, תיאליץ שוב להביא את העניין לבירור בוועדת השרים.